

Uusi laitahyökkääjä suomalaisen eläinoikeustoiminnan kentällä?

Viime vuoden helmikuussa uutisoitiin Ruotsissa perustetusta eläinpuolueesta. Viestimissä kerrottiin Djurens partin johdon toivovan, että itänaapuriin syntyisi sille sisarpuolue.¹ Huutoon ollaankin nyt vastaamassa: myös Suomessa on tavoitteena antaa eläimille ääni puoluepolitiikassa ja panna piste niiden teolliselle hyväksikäytölle.

Ruotsin eläinoikeuspuolue ei ollut ensimmäinen lajissaan. Suomenlahden länsirannalla mallia on haettu Alankomaissa 2002 kokoon saadusta Parti voor de dierenistä. Se sai 2006 kaksi edustajaa maan

parlamenttiin. Ensimmäinen eläinpuolue oli 1993 perustettu saksalainen Tierschutzpartei, joka saavutti puolestaan EU-vaaleissa 2014 yhden paikan europarlamentissa. Aktiivisesti toimivia eläinpuolueita on nyt muutama maassa.

Djurens partin manifesti on pitkälti yhtenevä sen pohjana olevan Parti voor de dierenin ohjelman kanssa. Kummankin toimintaa ohjaavat näkemykset kumpuavat YK:n kestävän kehityksen *Earth Charter* -asiakirjasta (1987) ja *Eläinten yleisoikeuksien julistuksesta* (1977), joka oli The International League of Animal Rights -järjestön käsialaa. *Earth Charter*issa hahmotellaan ympäristön arvon ja moninaisuuden periaatteita sekä linjataan yhteiskunnallisen ja taloudellisen vastuullisuuden merkityksestä näille tavoitteille. Eläinoikeusjulistus taas vaatii kohtelemaan eläimiä esineiden sijaan yksilöinä, tuntevina olentoina, joitten kaltoin kohteleminen on ”rikos elämää vastaan”.

Djurens partin manifestin mukaan on korkea aika laatia kattavat rajoitukset eläinten hyväksikäytölle. Se merkitsisi irtautumista eläinten hyväksikäyttöön perustuvista perinteistä ja käytännöistä. Esimerkiksi kelpaavat turkis- tai lihantuotanto, metsästys, eläinkokeet ja sirkus. Manifesti muistuttaa, etteivät ”perinteet ole muuttumaton ilmiö, vaan niitä voi ja täytyy muokata vastaamaan uusia asenteita ja ajan moraalisia normeja, niin kuin on historiassakin tapahtunut ihmisen kehityksen kulkiessa eteenpäin”.²

Eläimet ja ihmiset rinta rinnan?

Uusi ruotsalaispuolue ei aio rajoittaa eläinten oikeuksiin. Djurens parti haluaa edistää kokonaisvaltaisesti ympäristön ja myös ihmisten oikeuksia. Manifestin päätösosio ”Ihmisten ja eläinten oikeudet kulkevat käsi kädessä” ohjaa pohtimaan YK:n 1948 antaman ihmisoikeuksien julistuksen laajentamista. Kuuluuasiakirja määrittänyt tunnetusti ”edellytykset, joilla ihminen voi elää ja kehittyä vapaasti ja estämättä”. Nyt ihmisten täytyisi ”antaa arvo olennoille, joiden kanssa jaamme tämän planeetan”.³ Eläinten puolueessa katsotaan, että ”ihmiset ja eläimet tarvitsevat toisiaan voidakseen hyvin, eikä niitä ole syytä asettaa toisiaan vasten”. Ruotsalaiset päättelivät: ”Tarvitsemme ratkaisuksi yhteiskuntajärjestelmän, joka kunnioittaa ja suojelee eläimiä ja estää ihmisiä tuhoamasta tasapainoa voittojen tai egoismin vuoksi.”

Pyrkimys irtautua eläinten ja ihmisten asioiden vastakkainasettelusta on tervetullutta. Näin vastataan jo ennalta arvattavaan vasta-argumenttiin: miksi kiinnittää huomiota eläinten oikeuksiin, kun ihmistenkin asioissa olisi parannettavaa.

Kuinka sitten edistää sekä ihmisoikeuksia että eläinten oikeuksia? Jos vastausta etsii Djurens partin konkreettisista päämääristä, joutuu pettymään. Ainakaan toistaiseksi manifestiin sisältyvät ihmisten tasa-arvoalinjaukset eivät näy puolueen varsinaisissa poliittisissa tavoitteissa, jotka eivät tässä suhteessa juuri poikkea eläinoikeusjärjestöjen esityksistä. Vaaliohjelmassaan 2014 puolue

kyllä huomioi, kuinka eläimille vahingolliset tuotantotavat ovat ihmisille vaaraksi: se viittasi muun muassa syöväen esiintyvyyden ja korkean lihankulutuksen väliseen tilastolliseen yhteyteen. Lisäksi se muistutti lihateollisuuden mittavista ilmastovaikutuksista, jotka väistämättä vaikuttavat ihmisyyteihinkin. Ihmistenvälinen oikeudenmukaisuus – eläinoikeudenmukaisuudella täydennettynä tai korjattuna – ei kuitenkaan noussut teemaksi.

Ruotsalaispuolueen tulevaisuudensuunnitelmissa on ajaa erilaisia rajoituksia elinkeinoihin esimerkiksi verotusta kiristämällä. Yksi teeseistä kuuluu:

”Eläimet ja eläintuotteet eivät saa olla ilmaista raaka-ainetta taloudelle, vaan niiden on tunnustettava olevan arvokas osa ravintoketjua ja luontoa. Eläimiä ei myöskään saa ymmärtää sijoituskohteiksi, jotka heitetään pois kun ne ovat lakanneet tuottamasta arvoa.”⁴

Djurens partin taival puolueena on vasta alussa. Se on kuitenkin jo saavuttanut Ruotsissa eräänlaisia voittoja: puolueen julkiseen keskusteluun lanseeraama termi ”lihanormi” (*köttnorm*) valittiin vuoden uudissanaksi 2014. Yhdyssana viittaa eläinten hyödyntämisen ja tappamisen hyväksymiseen sekä näitä tukeviin rakenteisiin. Sanalla sanoen se antaa nimen huomaamatta yleisesti hyväksytyille asenteelle tai maan tavalle, joka mahdollistaa nykyisenkaltaisen eläintuotevalmistuksen.⁵

Tuoreutta keskusteluun?

’Lihanormi’-käsitteelle on luvassa pääosa myös suomalaisen Eläinoikeuspuolueen (EOP) toiminnassa. Yhdistykseksi rekisteröitymisen jälkeen ryhtymä on saavuttanut jonkinlaista medianäkyvyyttä. Sen aktiivit ovat kertoneet pyrkivänsä muuttamaan Suomen vegaaniseksi yhteiskunnaksi, jossa käytettäisiin vain kasviperäisiä tuotteita. Kuluvasta tuhatluvusta on hahmoteltu eläinoikeuksien vuosisataa.⁶

Haastatteluissa on keskitytty selventämään puolueen suhdetta vakiintuneisiin eläinsuojelu- ja oikeusjärjestöihin. Puuhaajat ovat saaneet vastata kysymykseen: mikä olemassa olevissa toimijoissa on vikana? Eläinoikeusjärjestöt ovat ajaneet monia eläinpuolueen tavoitteista jo 60–70-luvuilta alkaen ja 90-luvulta radikalisoituen.

Eläinoikeuspuolueen toimijat myöntävätkin jakavansa monien järjestöjen tavoitteet. Puolueen perustajajäsenillä Martti Bergestadilla ja Kristina Labart-Bergestadilla on pitkä tausta erilaisissa eläinoikeusliikkeissä. Varapuheenjohtaja Saana-Maria Inkilä kommentoi *Turun ylioppilaslehdelle* antamassaan haastattelussa allekirjoitavansa muiden järjestöjen tavoitteet, mutta hän sanoo puolueen etsivän uudenlaista väylää vaikuttamiseen:

”Animalia ja Oikeutta eläimille olivat jo parikymmentä vuotta sitten hyvin varmoja siitä, että veganismin läpimurto toteutuu nopealla aikataululla. Jotenkin se heidän työnsä vain hiipui matkan varrella. Yritämme tuoda tuoreutta tähän keskusteluun.”⁷

EOP:n toimijat ovat pettyneet siihen, että vain ani harva järjestö, puolueista puhumattakaan, ajaa eläintuotannon täydellistä lopettamista. Tyydytään edistämään kasvisruuan asiaa ja parantamaan tuotantoeläinten oloja. ”EOP on ainoa puolue, jonka päämäärä ja ensisijainen tavoite on eläinten vapauttaminen”, kertoo tulokkaan manifesti⁸. Kuitenkin myös EOP:n maalina on kasvisruokapäivien lisääminen. Lihantuotannon lakkauttamista kohti on vaikea edetä kulkematta kasvissyönnin suosimisen kautta.

Kuinka EOP sitten aikoo vedota äänestäjiin tulevaisuudessa? Sen manifestissa muistutetaan eläimiä kohtaan koetun moraalisen vastuun lisäksi ympäristöongelmista:

”Moraalisen ja eettisen vastuuttomuuden lisäksi eläinten hyväksikäyttöön pohjautuva elämäntapa on myös ekologisesti kestävä. [...] Tehottomasta kalorien kierrättämisestä on luovuttava ilmastonmuutoksen torjumiseksi sekä ruoka- ja vesikonfliktien välttämiseksi: hallinnon on lopeettava eläinperäisten tuotteiden valmistamisen tukeminen verovaroin ja ryhdyttävä ohjaamaan kulutustottumuksia kasviperäisten tuotteiden käyttöön.”⁹

Tiettävästi vappuna kannattajakorttien keräämisen aloittanut EOP suunnittelee tähtäävänsä kunnallisvaaleihin 2017. Haastattelussa on tivattu, miten houkutellessa ihmiset äänestämään yhden asian puoluetta. Labart-Bergstad ei näe keskittymistä ongelmana: ”Pieni yhden asian puolue voi olla pieni suuren asian puolue.”¹⁰

Ruotsissa Djuren partin suurimmat voitot on korjattu julkisuuskamppailuissa. Suomessa on viime vuosina nähty erilaisia samansuuntaista huomiota herättäneitä kampanjoita. Vegaaniliiton ja Suomen eläinsuojeluyhdistysten ”Vegaanihaaste” ja *Docventures*-dokumenttisarjan käynnistämä ”Lihaton lokakuu” ovat tuoreessa muistissa. Tietoisuuden lisääntymiseen ovat vaikuttaneet aktivistien eläintiloilla salaa ottamat kuvat, jotka osoittivat ristiriidan tuotantolaitosten tosiasiallisen arjen ja edunvalvonta- tai myynninedistämiskuvastojen välillä. Uuden lain mahdollistama Suomen historian ensimmäinen kansalaisaloite ”Turkistarhaton Suomi” keräsi 2013 lähes 70 000 allekirjoitusta. Eduskunta torjui sen äänin 143–36, mutta asia nousi pysyvästi laajan keskustelun aiheeksi.

Suuria muutoksia on aivan liian varhaista juhlistaa. Vastikään Suomessa käynyt kanadalainen valokuvaaja Jo-Anne McArthur on kertonut ilahtuneensa keskustelu-

ilmapiiristä mutta järkyttyneensä eläinten oloista: ”Kun dialogi eläinten oikeuksista oli niin avointa ja edistyksestä, eikä eläinten olojen eläintiloilla luulisi heijastelevan yleistä mielipidettä ja kiinnostusta”, hänen kerrotaan sanelleen muun muassa suursikalassa vierailtuaan. Ympäri maailmaa tuotantoeläimiä kuvanneen ja kirjallaan *We Animals* (2014) kohahduttaneen McArhurin mukaan vallalla on virheellinen uskomus, että eläinten kohtelu olisi parempaa kehittyneissä maissa. Hän on itse todistanut pahinta väkivaltaa juuri rikkaissa maissa ja varoitteekin luulottelemasta, että eläinten huonoa kohtelua esiintyy kotimaan sijaan *jossain muualla*.¹¹

Nähtäväksi jää, mitä annettavaa puolueuudistamisella vaikuttamisella olisi eläinten puolesta tehtävälle valistus- ja uudistustyölle. Aika näyttää, löytääkö EOP tekijöitä ja tukijoita. Kuluttajien omantunnon herättelystä on vielä pitkä tie äänestäjien kannatukseen ja lainsäädäntöön. Tavoitteiden tiellä häirii monta erilaista intressiryhmää rahoihin ja vaikutusvaltoihin.¹²

Vitteet & Kirjallisuus

- 1 Paula Liesmäki, Ruotsin uusi eläinoikeuspuolue toivoo sisarpuoluetta Suomeen. *Maaseudun tulevaisuus* 24/ii/14.
- 2 *Manifest* (Manifest. Parti voor de dieren, 2010). Djuren parti, Sverige, 2/iv/14. Käänt., tulk. & muok. John Fritzell, Johanna Parikka Altenstedt & Helena Augustsson. Verkossa: <http://www.djurenparti.se/partiet/v%C3%A5r-politik-20421507>
- 3 Sama.
- 4 Sama.
- 5 Lihanormi-käsite juontuu ruotsalaisen toimittajan ja eläinoikeustoimijan Lisa Gålmarkin (1961) kirjasta *Skönheter och odjur. En feministisk kritik av djur-människa-relationen*. Makadam, Göteborg 2005.
- 6 Pinja Mustajoki, Suomen eläinoikeuspuolueen poliittiset linjat alkavat olla selvillä. *Vegaia* 23/xii/14. Verkossa: <http://vegaaniliitto.fi/www/fi/vegaia/artikkelit/suomen-elainoikeuspuolueen-poliittiset-linjaukset>
- 7 Jaakko Mikkola, Vailla vaihtoehtoa. *Turun ylioppilalehti* 9/iv/15. Verkossa: <http://www.tylkkari.fi/henkilö/vailla-vaihtoehtoa>
- 8 *Manifesti*. Suomen eläinoikeuspuolue. Verkossa: <http://www.eop.fi/fi/manifesti/>
- 9 Sama.
- 10 Mustajoki 2014.
- 11 Ks. McArthurin 22/iv/15 julkaistut kuvat suomalaisesta sikalasta, *Eläintehtaat.fi*. Verkossa: <http://www.elaintehtaat.fi/valokuvaaja-jo-anne-mcarthurin-kuvat-suomalaisesta-sikalasta>
- 12 Viimeisin esimerkki valtasuhteista saatiin helmikuussa, kun maa- ja metsätalousministeri Petteri Orpon (kok.) johdolla tehty turkisanalan lainsäädännön täydentämisvalmistelu kriisiytyi. Hänen esityksensä uudeksi turkisasetukseksi ei sisältänyt ”Turkistarhaton Suomi” -kansalaisaloitteen käsittelyssä luvuttuja parannuksia. Sen suorastaan nykytilannetta pahentavaksi tulkitsevien eläinsuojelujärjestöjen edustajat marssivat ulos asetusta valmistelleista ryhmästä. Ks. esim. Jussi Ahlroth, Turkiseläinten oloja uudistava työryhmä riitaantui. *Helsingin Sanomat* 16/ii/15.